

Klein-Sinaai

Onvoltooid verleden

3 maart 2013

Welk buitengewoon kwaad Lowie van Charel-van-aan-den-draai-daar werd aangedaan door *den Osschaert* dat vertelt het verhaal van tante Celestine niet. Maar „*Alle mensen woaren doar vreedvaardig schau van*“. Iedereen was er dus verschrikkelijk bang van. Van de Ossaart, Oessaart, Oeschaart, Oschaart, Osschaart... Een kwelgeest met evenveel varianten van zijn naam als van zijn wandaden. Zelfs in Zeeuws-Vlaanderen staat hij om zijn streken bekend. Hij placht nachtelijke passanten in de nek te springen. Volgens sommigen was zijn kop dan bedekt met een „*beestenvel*“ en was hij toegerust met zware kettingen.

Ossaart?

De slachtoffers moesten dan Ossaart dragen zover als het hem beliefte. Eventueel tot ze erbij neervielen. Een gedrag dat ook bekend is van Kludde of Kludden. Al opereerde deze laatste langs de boorden van de Schelde. Den Ossaart waarde echter rond in het Waasland, het vlakke land van mist en water. Geen wonder dat de mensen vroeger in deze soms desolate omgeving van meersen, moerassen en overstromingen kwelgeesten uitvonden die hun het harde leven nog moeilijker maakten. Het heet nu wel het „Zoete Waasland“ maar destijds moet er niet veel zoetelijkheid omtrent geweest zijn.

De „getuigenissen“ over de wandaden van Ossaart schijnen talrijk te zijn maar ik heb er uiteindelijk maar enkele kunnen vinden. In Klein-Sinaai wordt het volgende verhaal verteld dat wel een begin heeft maar dat in het ijle eindigt. Alweer een ingreep van de kwelgeest waarschijnlijk.

In Bosdorp was een straat die „Hoerestraatje“ werd genoemd. Waar de straat die naam aan verdiend had, dat wordt niet gemeld. Iedereen die daar 's avonds na elf uur voorbijkwam, werd door Ossaart besprongen. Op een avond besloot een man Ossaart te lokken om hem vervolgens naar het huis van zijn moeder in Klein-Sinaai te brengen. Toen deze vrouw Ossaart aanschouwde, zei

ze: „Is dat nu Ossaart? Zijn jullie daar bang voor?“ De man schudde van neen en bracht Ossaart terug naar zijn plaats, zodat hij daar andere mensen bang kon maken... Ja, en dan? Vraagt een mens zich af.

Schimmenspel

De hele streek is doortrokken van legendes, mythes, overleveringen, sagen, gissingen, straffe verhalen en water. Het lijkt wel of het bovenstaande, in zichzelf verdampende voorbeeld exemplarisch is voor Klein-Sinaai zelf. Kijk, er is daar het Boudelocentrum (waar de wandeling begon), de Boudelohoeve, Baudelobier, een Boudelomonument maar... er is geen Boudelo. En Baudelo evenmin. Ja, goed, het is er geweest. Het was bovendien niet van de minste. Het rare is ook dat ik op deze tocht, op één uitzondering na, geen van al de bovengenoemde zaken te zien kreeg. De Ossaart, je moet het niet verder zoeken.

Je zou verwachten dat er naast Klein-Sinaai ook een Groot-Sinaai bestaat. En dat is ook zo. Al heet het daar dan gewoon Sinaai. Maar geheel onverwacht is het kleine niet onderdeel van het grote. Het omgekeerde ook niet, nee. Wel is Klein-Sinaai nu een gehucht van Stekene. Daar hebben een stel regelneven in de zeventiger jaren van de vorige eeuw voor gezorgd. Eertijds hing Klein-Sinaai als een uitstulping van de gemeentegrens wel vast aan Sinaai. Het lag op een noordelijke uitloper van het grondgebied, ingeklemd tussen Moerbeke en Stekene. In een bos- en moergebied. Er was dus niet zoveel te beleven dat deugde. Dat veranderde toen iemand zich daar kwam vestigen die de zaken op zijn kop zette. Je houdt het niet voor mogelijk maar veel meer dan we nu zouden vermoeden ligt Klein-Sinaai aan de basis van de ontwikkeling van het huidige Waasland.

Bou doet lo in wijn

In 1197 was de benedictijner monnik Boudewijn van Boekel (de Bocla) niet geheel gelukkig met hoe het eraan toging in de Gentse Sint-Pietersabdij waar hij zich had overgeven aan de beleving van zijn geloof. Hij richtte een verzoek tot zijn abt om zich als heremiet te mogen vestigen te „Bodelo“, tussen „Waas en Hartvelde“ op de grens met Stekene. Zo vertelt het zijn vita of levensverhaal. Geschiedkundig onderzoek heeft dat kunnen bevestigen. Zeer snel verzamelde Boudewijn rondom zich een groepje broeders die hem hielpen bij de opbouw van de eerste nederzetting. Sommigen waren blijkbaar afkomstig uit de priorij van Elmare die toen figuurlijk op het instorten stond. Zijn eerste metgezel was *Willem het prior-tje*. Een naam die wijst op de jeugdige leeftijd van de knaap. Een personage dat later trouwens nog op de voorgrond treedt. Al bij al waren de vooruitzichten in het begin niet erg rooskleurig want het was daar woest en verlaten. De geloofsgemeenschap groeide echter flink in slechts enkele jaren tijd. Bij zoverre zelfs dat ze in 1204 tot abdij verheven werd. Deze *Abdij van Boudelo* werd vervolgens in 1215 een cisterciënzer abdij. Waar de monniken zich dus schikten naar de *regula benedicti*, de regel van Benedictus. Dat voorschrift legde de nadruk op armoede, afzondering en ascese. Bovendien moesten de monniken door handenarbeid, landbouw en veeteelt zoveel mogelijk in hun eigen levensonderhoud voorzien. Zoals het „ora et labora“ het gebod werd de omgeving in cultuur gebracht. De moeren en de „sompelingen“ van de Durme, zoals dat toen heette. Wel was het de monniken van de cisterciënzerorde toegestaan om bij het bewerken van hun gronden beroep te doen op zogenaamde *conversen of lekenbroeders* en zelfs op gehuurde arbeiders. Wat dan ook gebeurde. Al was de keuze van die conversen niet altijd even gelukkig. Getuige wat er in 1226 gebeurde. In dat jaar werd de toenmalige abt Theodoricus vermoord. Door een lekenbroeder! Het kapittel-generaal van de Orde van Cîteaux besloot daarop dat het aantal conversen in Boudelo beperkt moest blijven tot maximum vijf. Wat niet belette dat het er tegen 1236 toch alweer vijftien waren.

Het wapenschild van de abdij van Boudelo.

De Zuidlede was een riviertje dat én smal, én kronkelig, én ondiep was. Waardoor het dus nagenoeg niet bevaarbaar was. Nochtans wilde de abdij de resultaten van haar „labora“ aan de man kunnen brengen. Zoals bijvoorbeeld de turf die uit de moeren werd gepeurd. Daartoe werd in de middeleeuwen de Moervaart gegraven. Ongeveer evenwijdig met de Zuidlede. Maar zonder de kronkels. Bij Klein-Sinaai buigt de Moervaart plotseling onder een rechte hoek af naar het zuiden. In 1315 werd vanaf de Moervaart de Stekenese Vaart uitgegraven naar het oosten, naar Hulst toe.

Ondanks het adagio van werken en bidden groeiden de bezittingen van de abdij zo snel aan dat rond 1260 de abdij zich nog enkel bemoeide met het beheer van haar wereldlijke goederen. Het handwerk was dan reeds vervangen door denkwerk en administratie.

Het kwam allemaal niet vanzelf uiteraard. De abdij genoot evenwel uitgebreid van de

gulheid van de graven van Vlaanderen en met medewerking van de clerus en de Wase adel slaagde de abdij van Boudelo erin een fabelachtig grondbezit te verwerven. Dat strekte zich over een groot gebied uit. Vooral in de streek van Hulst en Axel en in het Waasland. Naast het klooster bezat Boudelo toevluchtsoorden in Sint-Niklaas, Stekene, Hulst, Antwerpen, Brugge en Gent, alsmede diverse molens en hofsteden (zoals het Lysdonckhof in Sinaai). De abdij beschikte bovendien over allerlei privileges en rechten. Hetgeen haar welstand nog verhoogde. Zo genoot ze van vrijstellingen van tolgeld, cijzen en renten en mocht ze tiendrechten eisen en had ze het visrecht in de Durme. Deze laatste rechten werden haar echter door andere religieuzen betwist.

Dat groeide en bloeide daar maar en het kon dus niet blijven duren. Terwijl de abdij steeds rijker werd en vestigingsplaatsen stichtte in Gent, Hulst en zelfs in Duitsland, begonnen de donkere wolken zich samen te pakken en en bleek er zwaar weer op komst. De abdij had openlijk de kant gekozen van de graaf en daar was niet iedereen over te spreken. Dus kwamen er lieden in het geweer die in 1381 hun ongenoegen luchtten door de abdij te verwoesten. Gentenaars, die van een andere politieke overtuiging waren. Dat deden ze nog eens over in 1452. Toen echter doordat Gent in conflict was geraakt met Filips de Goede en de abdij moet ergens tussen hamer en aambeeld terechtgekomen zijn. Niet alleen door mensenhand werd de abdij geteisterd. In 1551 werd ze financieel zwaar beproefd door overstromingen. In 1576 brandde de kerk af. Met een ongeëvenaarde veerkracht werd die weer opgebouwd. En weer vernield. Dit keer, in 1578, door de Calvinisten. Die deden geen half werk en de gemeenschap zag zich genoodzaakt de biezen te pakken en naar Keulen te verkassen. Pas in 1583 keerden de monniken terug naar onze contreien. Dit keer echter niet meer om zich in Klein-Sinaai te vestigen. Ze trokken naar Gent. Waar ze terecht konden in het refugium, de schuilplaats voor wanneer de zaken er slecht begonnen voor te staan. Daar zou de gemeenschap de rest van haar bestaan blijven tot ze in 1796 door de Fransen werd opgeheven.

Gedurende zes eeuwen van ups en downs kende de abdij achtendertig abten.

Een lekker Boudelo waar muziek in zat

Ook in Gent zaten de monniken niet stil en timmerden ze aan de weg. En dan nog door bij te dragen aan het genot waar ze toch ascese predikten!

Het verhaal begint in Spanje. In het cisterciënzer klooster van Piedra. Die plaats ligt ruwweg tussen Madrid en Zaragossa. Daar was het, in 1534, waar voor het eerst in Europa chocolade werd bereid. Het was de cisterciënzer monnik Jerónimo de Aguilar die met Hernán Cortés in Mexico reisde die de bal aan het rollen bracht. Hij stuurde de eerste cacaobonen met het recept om er wat lekkers van te maken naar Antonio de Alvaro, de abt van het klooster in Piedra. Reeds twee jaar later, in 1536, bereikte de nieuwe lekkernij de abdij van Boudelo in Gent. De abt van Boudelo kocht toen chocolade aan en daarmee waren de monniken van Boudelo de eersten om hier chocolade te introduceren. Geen wonder dus dat, met zo'n lange traditie, de

kwaliteit van de Belgische chocolade wereldwijd als zeer goed bekend staat. Terecht. Dat komt vooral omdat de echte Belgische chocolade met 100% cacaoboter gemaakt wordt en niet met de inferieure vetstoffen die de wereldvreemde regelaars in Europa nu ook toelaten. Evenwel speelt ook de kwaliteit van de andere ingrediënten nog mee. En de vakken-nis om het geheel tot toppunten van smaak te verheffen.

Het was niet in Vlaardingen dat de piepjonge Wolfgang Amadeus Mozart als eerste een later beroemd orgel heeft bespeeld. Het was in Gent. De kapel van de Boudelo abdij in Gent had een orgel dat door Pieter van Petegem werd gebouwd en dat van buitengewone kwaliteit was. Nu nog zijn de orgels van deze bouwer overal ter wereld bekend en worden ze om hun rijke muzikale kwaliteiten geroemd. De familie Mozart maakte een rondreis door Europa die drie jaar duurde. Daarbij werd ook Gent bezocht. Het negenjarige wonderkind

Wolfgang Amadeus heeft daarbij het splinternieuwe orgel in de Baudelokapel bespeeld. Wel hebben ze in Vlaardingen later dat orgel aangekocht. Later. Veel later.

De vos laat ons niet los

Je kan je in het hele Waasland niet draaien of keren of je loopt wel tegen iets aan dat verwijst naar het dierenepos *Van den vos Reynaerde*. Het staat er zowat vol met banken die op de rugleuning een citaat uit dat dierenepos dragen. Of het zijn beelden en beeldengroepen, wandelpaden en etenswaren.

Al bestaat er onder specialisten in de materie nog veel discussie over, er kan aangenomen worden dat het epos geschreven werd in de abdij van Boudelo. De auteur schreef in de

eerste regels dat hij Willem is, die ook *madocke maeckte*. Dat „madocke“ staat voor ridderromans. Maar verder is over de hele Willem bijster weinig bekend. De heemkundige Maurice Nonneman was er zeker van dat de decors waartegen het epos speelde duidelijk het landschap tussen Boudelo en de Alvinusberg te Stekene was geweest. Hij beweerde verder dat de avonturen van Reynaert eigenlijk toespelingen waren op toestanden die bestonden of bestaan hadden binnen de abdij bij het begin van haar bestaan. De schrijver van het dierenverhaal zou volgens Nonneman de eerder genoemde Willem, de kleine prior, geweest zijn. Een persoon die hij vereenzelvigde met Willem van Boudelo, alias Willem Corthals, één van de „clerici“ van Margareta, gravin van Vlaanderen. Het zou op verzoek van de gravin geweest zijn dat

Willem van Boudelo naar de ganzenveer had gegrepen om er het onsterfelijke Reynaert-epos uit te schudden. Nonneman meende zijn beweringen te kunnen onderbouwen door in het verhaal een reeks toponiemen te onderscheiden die in en om Stekene te vinden waren. Diverse personages hadden volgens hem een menselijk pendant. Voor Reynaert zelf stond dan Boudewijn van Boekel model. De stichter van de abdij. Het is bekend dat die, evenals Reynaert, een „*begheven clusenaere*“ was. Dan zou de locatie Boudelo het Maltpertuus in het verhaal zijn en de dood van Coppe een toespeling op de moord op abt Theodoricus. In het verhaal van de geslepen vos is er sprake van de „*abt Bandelo*“. Het ligt nogal voor de hand te veronderstellen dat hiermee de abt van Boudelo werd bedoeld. Reynaert gaat kippen stelen bij de nonnen. Dat is volgens Nonneman terug te voeren op het feit dat er jarenlang een bits meningsverschil bestond tussen de abdij en de nonnen van het klooster van Oudenbos in Lokeren. Het ging over tiendrechten en rechten op het vissen in de Durme.

Si non è vero, è ben trovato...

Vrolijk metselwerk

Er zijn moppen waarmee je kan lachen en andere. Er bestaan kloostermoppen en dat is het soort waarmee niet gelachen wordt. Alleszins met name niet door archeologen. Dat zit zo.

Ten tijde van de Romeinen werden hier in onze streken al allerlei zaken gemaakt uit klei die aansluitend tot steen werd gebakken. Later, toen die heerscharen hier verdreven waren, door Asterix en Obelix, ging die kunst wat verloren. Maar de monniken, die pikten de zaak weer op. Voor hun kerken en verdere grote gebouwen hadden die mannen sterk bouw materiaal nodig. Bakstenen. Die konden ze niet even per palet bestellen, dus staken ze handen uit de wijde mouwen en in de vette klei die hier in allerlei rivierdalen te vinden was. De stenen die ze bakten waren, onder andere, kloostermoppen. Grote stenen. Wanneer die nu ergens aan de oppervlakte komen, spoeden de archeologen zich daarheen om ze te gaan begroeten en inspecteren. Ze weten dan dat ze op iets ouds zijn gestoten.

Er gaan in Klein-Sinaai verhalen rond over zeer geheime en geheimzinnige onderaardse gangen die alle in verband zouden staan met de verdwenen abdij van Boudelo. En niet alleen dat: er zouden ook schatten moeten begraven liggen!

De verhalen over onderaardse gangen werden al generaties lang doorverteld maar veelal werden ze toch niet al te ernstig genomen. En nochtans! In 1995 kwam er wat aan het licht dat een nieuwe geheime gang had kunnen zijn. Er werd toen gegraven in de Brugse Heirweg, zowat op de grens van Moerbeke en Klein-Sinaai, om er een nieuwe weg aan te leggen. En ziedaar: men vond twee stukken dikke muur die ongeveer één meter van mekaar stonden. Gebouwd met kloostermoppen. Wat er, zoals gezegd, moest op wijzen dat het hier om zeer oud metselwerk ging. De muren bleken te lopen in de richting van de oude gemeenteschool in de Pannenhuisstraat. Merkwaardig genoeg schijnen in die oude school de varkenskoten van de abdij nog te bestaan. Waarom er een onderaardse gang van de abdij naar een varkenskot moest leiden, dat is nog maar de vraag. Deden ze daar soms aan sluikslachten?

Alweer volgens de overleveringen bestaat er onder het Boudelo-hof een onderaardse gang die leidde naar de „Vierwiksche“ in Klein-Sinaai. Een plaats waar het zo nu en dan placht te spoken. Franse soldaten die op de vlucht waren voor de Pruisen, hielden zich schuil in die onderaardse gangen. In welk conflict dat gebeurde, ben ik niet te weten gekomen. Om de nood van de onderduikers te leningen gingen wel twintig tot dertig paters uit de buurt van Lokeren geld bedelen om eten te kunnen kopen voor de soldaten. Na een tijd durfde niemand die onderaardse gangen nog te betreden. Het stonk er verschrikkelijk omdat er lijken lagen. Uiteindelijk heeft men die onderaardse gang aan alle kanten dichtgemaakt. Bij de ontbossing van Baudelo ontdekte men duizenden lijken in die gangen. Zegt men... Er is geen enkele geschiedkundige te vinden die dat zou willen onderschrijven.

Zo zou er ook een gang naar Lysdonck geweest zijn. Geen kleintje bovendien want het zou volgens de overlevering mogelijk geweest zijn door deze gang te rijden met paard en kar! „Larie!“ zegt archeoloog Alfons De Belie. Volgens hem is de aanwezigheid van een onderaardse gang richting Lysdonck onmogelijk. Die gang zou dan door de moerassen van de Fondatie en de Heirnisse moeten lopen. Hetgeen een onmogelijke zaak is wegens de vochtige, instabiele ondergrond en het instortingsgevaar dat daarmee gepaard gaat. Er is wel een kanaal gevonden dat waarschijnlijk diende om het water van de abdij af te voeren. Met wat fantasie kan daaruit wel een onderaardse gang gedestilleerd worden.

Tot slot een paar waarschuwingen. Ga niet naar Klein-Sinaai om er te gaan schaatsen. Ook al kan dat elders volop, hier is het ijs niet te vertrouwen. Bij de abdij stond, dat kan niet anders, ook een abdijkerk. Toen de zaak daar afgebroken werd, is de klokkentoren in de moerasgrond gezonken. Nu is daar een put en daarin staat altijd water. Ook als het hard vriest. Het water in die put bevriest nooit.

Mocht je ooit bij het spitten in de waterzieke grond van Klein-Sinaai op een onderaardse gang stuiten, ga daar dan niet in! Niemand van wie het heeft geprobeerd is ooit teruggekomen. Misschien dat Osschaart zich daar overdag schuil houdt? Ja, hij moet toch ergens blijven?

De schat van Boudelo

Het heeft niet weinigen beziggehouden om de schat te vinden die de monniken van de abdij van Boudelo zouden achtergelaten hebben toen ze daar onverhoeds moesten vertrekken. Goed verborgen, zoals een het een beetje schat betaamt. Zo goed verborgen zelfs dat die schat nooit werd gevonden. Maar de verhalen, gissingen en veronderstellingen bleven bestaan en ze zijn ondertussen uitgegroeid tot echte sagen en legenden. Zoals gebruikelijk is die veronderstelde schat immer gegroeid en fantastischer geworden.

Zo zouden de monniken kort voordat ze de wijk moesten nemen de zilveren beelden van de twaalf apostelen veilig verborgen hebben. Ze werden nooit gevonden. In de mythische onderaardse gang vanuit het Lysdonckhof naar de abdij van Boudelo hadden zij een schilderij van onschatbare waarde ondergebracht, waarschijnlijk een Rubens, samen met de gouden hoefijzers van hun paarden. Er is echter nog meer! Inderhaast hadden de monniken ook drie zilveren kruisen verborgen door die in een diepe put te gooien. Anderen beweren dan weer dat de fabelachtige rijkdommen van Boudelo eerst verborgen lagen in een

graf bij de parochiekerk van Waasmunster. Nadien werd alles overgebracht langs de onderaardse gang van Rupelmonde naar de burcht. Het raakt andermaal kant noch wal. Allemaal sprookjes dus? En toch, en toch...

De laatste abt was Engelbert Delfortrie. Hij staat te boek als een edel en minzaam man die bemind werd door zijn broeders en die geëerd werd tot ver buiten de abdij. Hij was zeer verknocht aan het Oostenrijks regime. Het was de tijd dat Jozef II, bijgenaamd de Koster van Wenen, met de grove borstel door het gemeenschapsleven ging. Daarbij werd de geestelijkheid niet ontzien. Nochtans, hoewel zijn wilde hervormingsplannen veroorzaakten dat vele kloosters en abdijen moesten verdwijnen, Boudelo werd daarbij ontzien. 163 kloosters verdwenen, Boudelo bleef.

Delfortrie kon zich dus wel iets permitteren onder het Oostenrijkse gezag. Het waren echter roerige tijden en de Fransen kwamen zo tegenover de Oostenrijkers te staan. Waarbij deze laatsten tenslotte de duimen moesten leggen. De verschroeiende Franse wind die er toen waaide kraakte ook Delfortrie. De trouwe vazal van de Oostenrijkers voelde zich ernstig bedreigd. In het geheim liet hij ijzeren koffers vullen met eigendom en belangrijke archiefstukken. Daarmee geladen vertrok hij zogenaamd op visitatiereis naar Hulst. Vandaar reisde hij vervolgens naar Groningen. Daar stierf hij tenslotte ook in 1794, 71 jaar oud. Het was meteen al redelijk duidelijk dat de abt niet op visitatiereis was vertrokken maar dat hij zijn medebroeders en de abdij in de steek had gelaten.

Er was geen abt meer in Boudelo en de Fransen hadden Gent reeds bezet. Vervolgens drongen Franse soldaten de abdij binnen en ze gingen daar woest en schandelijk te keer. Eens de Oostenrijkers verdreven, hadden de Fransen het hier helemaal voor het zeggen en dat voelden ze onmiddellijk in Boudelo. Er werd een schandalig hoog bedrag gevraagd aan de abdij als oorlogsbelasting. Iets waaraan absoluut niet kon voldaan worden, ook al was de abdij dan schatrijk. De monniken dropen af.

Van de ijzeren koffer met daarin het volledige archief was na de dood van Delfortrie geen spoor meer te bekennen. 138 jaar lang niet. Tot op een dag dat de arbeiders die aan het werk waren op de zolder van de oude Hollandse *brouwerij Oranjeboom* in Rotterdam iets bijzonders vonden: een grote ijzeren kist die een heleboel documenten bleek te bevatten... Het archief van de Boudelo abdij!

Dus toch nog een schat. Al was die dan vooral voor historici van waarde. Dat zijn zo van die kloostermoppen, nietwaar?

Schamele resten

Wat van al die rijkdom, luister en roem is overgebleven op onze dagen is beschamend weinig. Met de resten van de verwoeste abdij is zeer onzorgvuldig omgesprongen. Om het vriendelijk uit te drukken. Op de plaats waar de abdij heeft gestaan, werd later de grond verkaveld en is een nieuwe woonwijk uitgebouwd. De resultaten van de opgravingen die er wel degelijk zijn geweest, berusten nu in een museum in Sint-Niklaas.

Wat gebleven is, dat is de Boudelohoeve. Die werd met de resten van de gesloopte abdij in 1660 gebouwd. Enkel het woonhuis van de Boudelohoeve heeft heden nog kunsthistorische betekenis. Wel is de hoeve nog steeds een actief landbouwbedrijf. Het gebouw staat eigenlijk met zijn achterkant naar de Koebrugstraat gekeerd. Iets wat blijkbaar niet algemeen geweten is.

Dan was er ook nog Lijsdonk. Of Lysdonck. Net zoals voor de abdijgebouwen is er ook van het Lijsdonkhof slechts een tekening overgebleven. Uit de zeventiende eeuw (1641). Op die gravure van Sanderus staat een indrukwekkende burchthoeve met een toren en een kapel, een monumentale toegangspoort en een brede wal rondom. Het is met een korreltje zout te nemen dat het een afbeelding van de realiteit zou zijn.

Een lange geschiedenis heeft het hof alleszins wel. In 1296 schonken de gezusters Tincke al hun goederen aan de gemeenschap van Boudelo. Hun broer Boedyn was een monnik in de abdij. Onder die goederen bevond zich ook het Lijsdonkhof. Voorwaarde was wel het levenslange behoud van vruchtgebruik voor zichzelf, hun broer Boedyn en hun neven in de

eerste graad.

In tegenstelling tot de abdij zelf, bleef het Lijsdonkhof in 1578 wonderwel gespaard van de vernielingen die de abdijgebouwen troffen. Het was nochtans niet zomaar een pachthof. Het kasteeltje werd namelijk vooral in de zeventiende en de achttiende eeuw door de abten van Boudelo als zomerverblijf gebruikt. Toen kende het Lijsdonkhof een rustige periode. De verandering kwam aan het einde van de achttiende eeuw. Als gevolg van de zware boetes die de abdij moest betalen aan de Fransen, verkochten de monniken al hun onroerende goederen. Zo kwam het hof in handen van een particulier. In het begin van de negentiende eeuw werd het kasteeltje dat bij het hof hoorde volledig afgebroken. Nu blijft daarvan niets meer over. Van het oorspronkelijke pachthof bleef enkel nog de schuur bestaan. Op de plaats van de hoeve staat nu een villa in retrostijl.

Au fond

Zoals reeds verteld kreeg de abdij van Boudelo toen ze werd opgericht een niet onaardig cadeautje in de vorm van gronden ten noorden van Sinaai. Het gebied kreeg al snel de naam *Fondatie*, de Stichting, van Boudelo. De abdij verdween, de naam van het groene gebied niet. Die naam blijft tot op onze dagen voortleven. De Fondatie is nu een natuurreserveaat en stiltegebied. Toen ik echter het vermeende stiltegebied betrad, gilden daar zeer

De Fondatie van Boudelo

nadrukkelijk de kettingzagen. Ik neem aan dat de verschillende biotopen in het gebied moeten onderhouden worden. Er zijn hier vochtige graslanden, hakhoutbossen, loofbossen, populieren- en knotwilgrijen te vinden. Om maar enkele zaken te noemen. De Fondatie van Boudelo ligt voor het grootste gedeelte ten zuiden van de Stekense Vaart in Sinaai. Het is één van de waardevolste natuurgebieden van het Waasland. De vzw Durme kon er al meer dan 75 hectare gronden verwerven. Gren-

zend aan de Fondatie, ligt het bosreservaat „*De Heirnisse*“. Dat door de Vlaamse Gemeenschap wordt beheerd. Het is bijna 90 hectare groot.

De wandeling voerde ook tot in Eksaarde voor een hernieuwde kennismaking met het na-

turgebied „*De Linie*“. Dat was in 1702 een verdedigingslijn om de Franse provincie Vlaanderen te beschermen tegen Nederland. In Eksaarde zijn er nog schaarse stukjes van die linie overgebleven en er ligt een wandelpad doorheen, de Linieweg. Dat pad is niet altijd in zijn geheel toegankelijk omdat het voor een deel door een broedgebied gaat. In deze tijd van het jaar was echter ook het stuk naar de Moervaart toe te bewandelen. Langs dat kanaal strekt zich

een natuurgebied uit dat veel gemeen heeft met de Fondatie. Een lappendeken van bossen, moerassen, weiden met oude knotwilgen, akkers, houtkanten, rietveldjes, oude turfputten en vijvers. Er is nauwelijks bebouwing. Dat komt doordat de Moervaart eeuwenlang elke winter overstroomde en natte voeten, dat is bekend, zijn slecht voor de gezondheid en het humeur. Dus bleven de mensen daar weg. Ook toen het waterpeil wat gezakt was, bleef het land nog altijd drassig en moerassig en dus redelijk oninteressant voor agrarische bezigheden van enige betekenis. Het maakt dat er nu een gebied ligt dat voor onze begrippen gewoon rustig is gebleven.

Het verzanden van de nabije Durme had ook een impact op het landschap hier. Zolang die

rivier economisch van belang bleef, werd er gebaggerd om de vaargeul bevaarbaar te houden. Langs de Moervaart werd er aldus op de lager gelegen delen nogal wat baggerspecie gestort. Ook anderszins greep de mens hier in op het landschap. Om de vochtige percelen toch ergens bruikbaar voor te maken, werden er bomen op aangeplant. Maar ook dat kon niet zondermeer door de omstandigheden die er heersten. Daarom legde men vroeger *rabatten* aan. Dat zijn opgehoogde plantenstroken van enkele meter breed die evenwijdig in het landschap liggen. Voor het ophogen werd de aarde gebruikt die men uit de noodzakelijke afwateringsgreppels opgroef.

De grienden waren dan weer plantages van bepaalde wilgensoorten. De wilg is namelijk een boomsoort die goede vriendjes pleegt te zijn met een vochtige omgeving. Waar het hier echter om te doen was waren de wilgentenen, de wissen of wijmen. Korte stekken van een wilgensoort werden op de vochtige gronden aangeplant in rijen. De jonge twijgen werden om het jaar afgesneden. Het waren die wissen die men op het oog had. Tot kort na de Tweede Wereldoorlog nog was Eksaarde een bekend centrum in Vlaanderen voor deze teelt. De wijmen dienden om er manden mee te vlechten. Hetgeen hier in de streek dan ook vrij uitgebreid werd gedaan. Er zijn nog enkele percelen wijmen te vinden maar ze zijn zeldzaam geworden. En geen wonder: het mandenvlechten wordt nog slechts als hobby beoefend. Hoewel de wissen ook nog gebruikt worden bij waterwerken en bij het vastleggen van druivenranken in wijngaarden. Er is, verwonderlijk misschien, nog steeds één bedrijf in Eksaarde dat in deze handelswaar is gespecialiseerd.

Kruis gevonden te

Helemaal alleen in de velden, beschaduwd door hoge bomen staat een vrij grote kapel. Een centrum van mirakelen. Eertijds dan toch. Nu nog de reden waarom Eksaarde bekend staat als bedevaartsoord. *De Kruiskapel.*

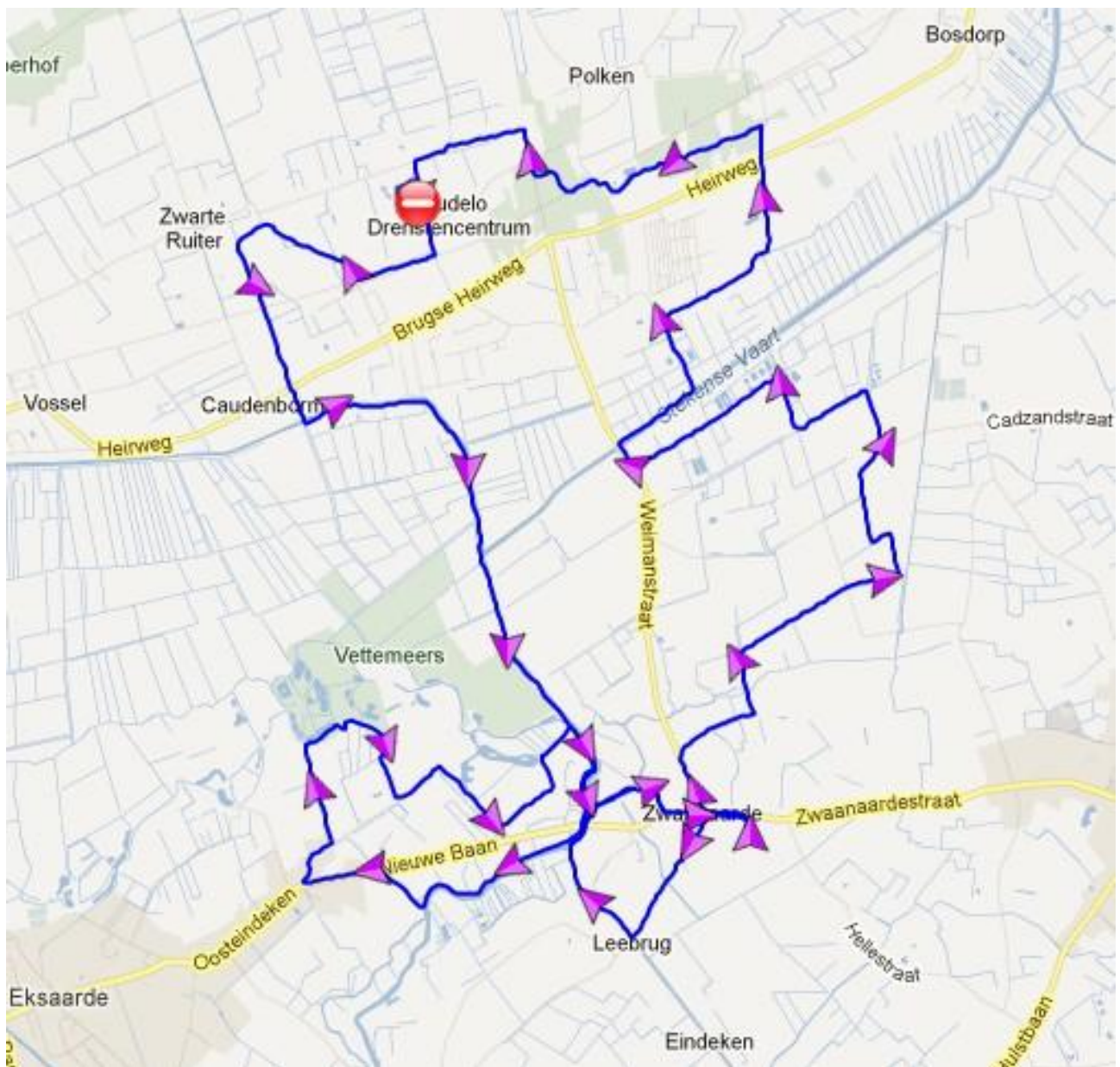
Hier werden twee miraculeuze kruisen gevonden. Het verhaal van die kruisvindingen werd in 1621 te boek gesteld door pastoor Busse-
lius van „*de heereyckhede van Exaerde*“. Waarschijnlijk stond op de plaats waar de kruisen werden gevonden reeds in de vijftiende eeuw een kapel. De huidige Kruiskapel is van latere datum. Ze werd in 1632 gebouwd. Waardoor ze toch ook al een zeer eerbiedwaardige ouderdom heeft. De gemetselde put in de nabijheid van de Kruiskapel zou de juiste plaats aangeven waar ooit de kruisen werden gevonden.

De Kruiskapel

De parochiekerk Onze-Lieve-Vrouw-Tenhemelopneming van Eksaarde en de Kruiskapel zijn met elkaar verbonden door de veertien statiekapelletjes van een kruisweg die twee kilometer lang is. De staties zijn op regelmatige afstanden geplaatst en vormen de wegwijzers naar de plaats waar de miraculeuze kruisen gevonden zijn. Vóór de bouw van de Kruiskapel werd de dreef het Heilig Put-Straetken genoemd, nu heet ze Kruiskapelledreef. De kruisweg bestaat sinds 1878. Het is te merken aan het soms zeer archaïsche taalgebruik om de staties aan te duiden. Zo worden, bijvoorbeeld, „Jezus de kleren *uitgerukt*“. De man moet zeer vergroeid geweest zijn met zijne gewaaden.

Het is verrassend vast te stellen dat zo dichtbij, zoveel merkwaardige geschiedenis te rapen valt. Al weet ik ondertussen nog steeds niet wat Lowie van Charel-van-aan-den-draai-
daar is overkomen.

© 20123
Michel Christiaens